

הדיומד רחבו ר' טפחים, ובין דיומד לדיומד פרוץ לר' מאיר י' אמות ולר' יהודה י"ג אמות ושלש.

לימא מסייע ליה, לרב. דפנות הללו שירבה²⁴³ בהן פתחין וחלונות כשירות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. ודחה רב כהנא ואמר, הא דתני בפתחים וחלונות הללו עד שיהא עומד מרובה על הפרוץ, משום דפתחים הללו פיתחי שימאי נינהו, דלית להו תקרה או משקוף²⁴⁴.

פ"י ²⁴⁵ שימאי של א"י שהיא²⁴⁶ ארץ בני שם. 7 ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב, דאמר הרחב מעשר אמות אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט, דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת. ואמרין מעשה²⁴⁷ באחד מבקעת בית חוורתין²⁴⁸ שנעץ ר' קנדיסין כדי פינות השדה כעינין דאמרין, ובין²⁴⁹ אילו קנדיסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה

כמו מחיצה, ומתח זמורה עליהן בשביל שלא יושמטן ויפלו זולתי מקום הפתח. ואמר ריש לקיש כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה לשבת. ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת. במאי עסקינן, אי נימא בעשה פתחו מן הצד. כלומר²⁵⁰ העמיד מזוזות בלא תיקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה²⁵¹ כלום. אלא לעולם שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה אחר עליהן. וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא היא. ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת. אלא כגון שיש בפתחו יתר מעשר, וא"ר יוחנן אע"פ שיש שם צורת הפתח עשר אמות²⁵² כיון דפתחו יתר מעשר לא עשה כלום, ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר והרחב מעשר אמות ימעט. ודחינן, לא, לעולם לא נתן קנה על גביהן, ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן, וזהו

243. לפנינו בהו"א שרובה, ולמסקנה "שריכה". 244. ורש"י ד"ה שיקפי פי' אבן נכנס אבן יוצא, (ועי' רש"י מנחות לג, ב דפי' באו"א) ובחי' המאירי בשם הראב"ד ובחי' הריטב"א פי' דלית ליה מזוזות. ועי' בתוס' ר"ד ועי' חו"א סי' ע ס"ק כה שביאר מחלוקתם, וכפי' רבינו פי' בחי' המאירי. ועי' לדברי רבינו אי ליכא דינים כלל בקנה שבצידו או דנימא דארובה דבלא קנה שבצידו כלל לא קמיירי. ועי' בפ"י רבינו בע"כ צוה"פ שעשאו מן הצד בפ"י ראשון דפי' כן ועי"ש הע' 271. 245. הובא בתוד"ה פתחי שימאי ובראשונים בשם רבינו, ועי' ערוך ערך שמאי. 246. כתוס' שם: שהוא. 247. לפנינו: באדם אחד. 248. לפנינו: חורתן. ועי' דק"ס. 249. פי' רבינו כאן הובאו בשמו בחי' הרשב"א ובחי' תלמיד הרשב"א, ועי"ש שדחה פי' רבינו וס"ל דאף בלא קנים מהני צוה"פ כדי רוחות כפי' רש"י ושאר, ועי' באוה"ל שסב, סע"י ד"ה כשכל דפי' רדעת רבינו דס"ל דלא ליותר מ', אבל ב"י אפשר דאף להר"ח מהני, וא"כ אפשר דהכל מדרבנן עי"ש. 250. היינו כפירוש הראשון של רבינו בע"כ. ובחי' הרשב"א הוסיף דאף הפי' של ר' האי גאון דהובא ברי"ף הולך קצת ע"ד פירוש רבינו, ועי' קהלות יעקב סי' ו. (וביתר ביאור בחוברת "מוריה" שנה ט"ז ז' במג"מ בין הגר"ש טנא זצ"ל למרן בעל הקה"י זצ"ל). 251. כ"ה ברי"ף ובעיתים. ולפנינו: ולא כלום. 252. תיבות עשר אמות הם במוסגר בש"י, ואחר הרוחק אפשר לפרש דהא יש לעיין לשיטת רבינו (לעיל ה, א עי"ש הע' 113) היא שיטת הרי"ף והרמב"ם פט"ז הי"כ דצוה"פ לא מהני בק"ז, ועיין בחי' הגר"ח פט"ז ה"ט"ז ובכתבים להגר"ח דפי' דחזינן מזה דהדין צוה"פ הוי במה שנעשה פתח, ואם המקום מופקע משם פתח לא מהני האי תקון, ויש לרוך א"כ איך מהני צוה"פ ביותר מ' למבואר במשנה לקמן טו, ב דעז י' נרוך כפתח (ועי"ש בחי' הגר"ח דהאר"ך לבאר ענינים אלו) ואפשר אולי דס"ל לרבינו דאף אי מהני צוה"פ ליותר מ' היינו דוקא בגונא דהפירצה יותר מ' אבל הצוה"פ עצמה לא תהא יותר מ', (ועיין במאירי בחי' ובכ"ה דהביא בשם התוס' (אולי כונתו לפרש כן את הריצב"א כתוד"ה אילימא) דאף ההחולקים על רב היינו ברוח רביעית דמהני אבל בשאר רוחות ביותר מ' לא מהני ואפשר דהביאור כמ"ש), אם כנים הדברים יהא ראייה מכאן לספק של הבכור שור דהוכיח מתוס' דף יא ד"ה איפכא דאף בצוה"פ בעינן דהקנים יהיו תוך ג', ומפי' רבינו למבואר עולה כדעת המקור חיים ולכה"פ מצד אחד לא בעינן סמוך לכוחל, עיין חו"א ע, יד ואבני נזר רפ"ז י"ג.

צורת הפתח מן הצד. כל הצדדין ואין תיקרא על פליגי, דאמר העושה צו עשה²⁵³ כלום, ר' יוחנן ר"ל לית ליה.

וכיון דאסיקנא דכפתו איני והאמר ר"ל משום ר' בן פיאה מתרת²⁵⁴ לעינין, ור' יוחנן אמר כשם²⁵⁵ י כך אינן מחיצות לכלאין קשיא, הא ידידה הא דרב אמר מתרת לכלאים והכז אינה מתרת, בשלמא אי מתרת לכלאים בשע[ש]ה והכא עשה מן הצד, לפי זה שמן הצד אינה מתרת ואידי מן הצד²⁵⁶, קשיא. ושנינן לעולם תרוויהו [דמתרת לכלאים] בפתח דאמר אינה מתרת ביותר ו יוחנן לר"ל לא כך היה הנ בן קרח²⁵⁷ אצל ר' יוחנן

253. לפנינו: מותרת. 254. דר"ל אדר"ל ל"ק. 256. ולפנינו: אידי ואידי. 259. לחיבות בן קרח. 260. הביא דברי הירושלמי כראייה הצדדים מהכרם. 264. וב דבעינן לסתום, ול"מ בדעבי הובא ברשב"א. 268. ע"כ נ בערוך ערך דקר, ולפנינו הד כארץ, ורש"י פי' וז"ל קנים שמאי, וחזינן דהוי מהני חקר פי' רבינו ניסים שדרך בני"א שדחה פי' רש"י דפי' כן, א' הם עצמם התיקון. וראייה למי איכא דין דלחי דנשיב בה זיק דהקנה שע"ג לית ביה בעצנ רצ"ה ט"ו. 272. עיין במוד קמיפלגי והא לר"א לקמן דס בתרי אנפי או דלר"א לעולם קרינן ליה לחיים.

פירושי רבינו חננאל
ח"ס ציון
הוצגה מכון ח"ג עמ"ה

5

פרי מגדים

משבצות זהב

אשל אברהם

הנהגות ו

- 1 ראה טר
- 2 להלן או
- 3 כיון בלור
- 4 שם [פסיק]
- 5 שמה דכר
- 6 הרמב"ם ועין
- 7 מימן שם [פס]
- 8 אש עירובין פי
- 9 וימין עד
- 10 גראה ד"ה
- 11 משמע בלשון ג
- 12 ה"ל שהביא
- 13 ב"ה חוספה
- 14 ס"ק ג ואלו ג
- 15 עין ש"ה האלף
- 16 א"ח מימן קס
- 17 עין ש"ה מה
- 18 מימן ע"ה ד"ה
- 19 ש"ה נגו
- 20 הטעם ר"כ חמל
- 21 שם ר"כ חמ
- 22 גראה ד"ה
- 23 הקדש דמנהל
- 24 וז"ל במלואה
- 25 חוקין על זה נכח
- 26 ט"ו כל פרשה
- 27 אמת מותר מ
- 28 כפ"ה (דב"ק)
- 29 וכן מנהל להלן
- 30 ט"ה במסדר
- 31 ש"ה חולש שג
- 32 ה"שחיר מחלה
- 33 הוא נמקור ה
- 34 יתקן [עירובין ג
- 35 וכן הפעם
- 36 עמ"ל ד"ה ומ
- 37 נשמו מהמדרגה
- 38 ש"ה הטעם
- 39 המהדרות מל
- 40 חוקין ע"פ
- 41 הטעמות ש
- 42 תיקון מהדר
- 43 וכן הוא כ
- 44 וכן ג"ה
- 45 דיהתפארט מ
- 46 תיקון מהמדר
- 47 מ"ה רש ל"ה דג
- 48 דיהתפארט ת"ו
- 49 סיבה ו
- 50 ב"ה הוא מ
- 51 למ"ד מ"ה ו
- 52 רק ל"ה או
- 53 תיקון מהמדר
- 54 מ"ה
- 55 תיקון מהמדר
- 56 הקמ"ה ולמנהג
- 57 דב"ה מימן ע
- 58 שכתוב מימן ע"ה
- 59 ו"ה נמקור
- 60 תיקון מהמדר
- 61 מק"פ
- 62 וכן הנה מקו
- 63 מתחילת השל
- 64 חמ"ד

שם א אין עין מ"ה בלילה רנה הקשה עליו נאות ג' דנכטיף כ"ח
 נמנו אין לרין מיקון ליש אומרים, מה שאין כן מלך חף ליש
 אומרים נעי מיקון כל שרנה שלשה טפחים. ועין חוספה שנה אוח ה'
 ובעירובין י"ב א' י"ע. ויש לומר דהמ"א כחז מפנהל דנכטיף כן, וכן
 כחז חוספה שנה, דמי אמרין נחלז נעי מיקון נפחות מלרענה טפחים
 כשרנה נפחים יומה, אבל אם אין נכל המלך רוחב לרענה טפחים כולי עלמא
 מודים דל"ן לרין מיקון נחלז, וכל שכן מכו דקיל יותר כשכל המכוו אין רנה
 לרענה טפחים, דגם דיעה לרשונה [שם] מודה דל"ן לרין מיקון. והיה
 הפירוט מה שכתב המ"א כמו שכתוב (נכ"ח) [נכטיף כח] היינו מה
 שכתב המ"א שם אוח כ"ט ועשה כלומר, מכו שאין רנה שלשה טפחים
 כלומר פמחו, דאלו כל המכוו אין רוחב נפחות מלרענה טפחים מודה דיעה
 לרשונה דל"ן לרין מיקון. ויש לומר מה שכתב המנהג מפילו אין לרענה
 נפילה כיון שהוא נמלואו, משמע הא נשאר נכותל משנה מלד חמד ד',
 וכשי יותר מלרענה טפחים לרין שני טפין כל אחד טפח, וז"ע גם כזה *.
 גם מה שכתב ופילו אין נפילה לרענה טפחים מה רבומי, דמכוו נמי
 פסק נכטיף כ"ח כן. והטור [עמ"ד נח] דנקיט כן, סוגר נכטיף כ"ח
 [עמ"ד עה] דמכוו נפחות מלרענה טפחים אין לרין מיקון, וחספך למידק
 מינה הא אין נחזכו לרענה אין לרין מיקון, ועדיין ל"ע: ב ב"ה שיהא.
 עין מ"ה. ולא נעי כמות הקרנל. ועין ט"ו אות ה' בשם מהר"ם, י"ע:
 ג קשר. עין מ"ה. ועין חוספה שנה [פ"ק] ו' דש לומר כלן אפילו
 הדיעו שמה ישכח ולין, ושמה לפי שעה כו', וכאן בקשרו מערנב שנה מיירי
 ומשום הכי שרי. ואם עשה למי נשנה עין מימן שש"ב סעיף ג', ואי"ה
 יבואר לקמן עוד: ד ל"א. עין מ"ה. ובסימן שש"ב היינו דלי נשיב וקא
 מנצל המחילה, הא לאו הכי יש לומר נכשר כמו (ר"ה) [לורה הפתח] נחלז
 [סעיף כו נהנה]. ועין מ"ה [סימן] שש"ב אות ח'. ועין חוספה שנה נחלז
 אות ט' ונכ"ו [סימן] ד' דסיד מחוי ועמחי נכותל מלי קלי, דסמוך לכותל,
 ועין מה שכתבתי נכ"ו מנה. מה שכתב המ"א (נפסד) [נפסק] ה' העירוב
 כו', עין מימן שש"ה סעיף ו' וימין שש"ד סעיף ג' לענין שנה הואיל
 והותרה הותרה, ומיום טוב נשנה לא אמרין הואיל והותרה הותרה דשמה
 שמי קדושות הן, ועין מימן מקי"ה נמ"ה אות ג', י"ע:

ומה שהכיא שם ראה מעירובין כ"ה א' סמך מחיצה למחיצה
 פחות משלשה טפחים כלבוד אלמא לבוד להחמיר, יש לומר דלאו
 מתורת לבוד, אלא בטל הוא ולא חשיב, עין רש"י שם [ד"ה דהא
 נפקא] עשה כלומר, ויש פוסקין כרב שימי בר אשי, אף על גב דלא
 קיימא לן כן. ובסימן שמי"ה [סעיף י] פחות משלשה טפחים לבוד,
 משמע אף בממשי, עין ב"י שם [עמ"ד ר' ד"ה ובי"ש אפילו] בהיזמי
 והיגי וצואה, ובהא דשבת ז' [ע"א] חוק ולא נח על כל שהוא פחות
 משלשה טפחים כו'. ולפי זה לחי רחוק פחות משלשה טפחים
 מכותל וביניהם קרש מעצי אשירה, יש אומרים דפסול דממשי הוא,
 ואף על גב כשרוף דמי לענין שיעור, מכל מקום ממשי הוא דלא
 אמרין לבוד, ועין מ"ה כאן [סיק] ה' וימין הר"ל בט"ו [סיק]
 ב' ו' ואם כן אם עומד כעצי אשירה גרע טפ', ועין חוספה שנה
 כאן אות ח' ועין מ"ה [סימן] תרכ"ו אות ו', והנה לבוד הוה מחיצה
 גמורה מן התורה להחייב הוורק שם, ולקולא גם כן, ומדרבנן גרוע
 מקרי כבסימן ש"ס עין מ"ה [סיק] א' ב', ויש לומר הגריעותא שתי
 בלא ערב או להיפוך, הא כל שיש שתי וערב יש לומר אפילו עין
 קנים פחות משלשה טפחים וקנה אחד כראשם לבוד ערב הוה
 מחיצה מעליא, ואף יותר מבית סאתים מהני ברזוק, וכן בערב לחד
 כאותן לטי"ש המחוברים ביתירות בארבעה קונדיסים, וצ"ע. עין
 סימן שג"ה סעיף ו' בלבוש לבוד "למעט" האירי יותר מבית סאתים
 לא אמרין, ועין אליה רבה שם [סיק] י"ט. צורת הפתח מבואר דינו
 כסימן שש"ב סעיף ו' וכאן סעיף כ"ו. ומשמע אפילו עשה מעצי
 אשירה כשר, דאין צריך שיעור כלחי, ומה שצריך לקבל דלת קש
 [סימן שסב סעיף יא], ואפר אין ראוי לכך, מכל מקום שרי, עין חוספה
 שבת אות ט' [ח] הביא דברי החוספות [עירובין כ, ב ד"ה אבל] בסולם
 של אשירה ואי"ה יבואר לקמן [אות ה]. ועין חוספה שבת כסימן
 שש"ב אות כ"ה אי צריך ארבעה טפחים בצורת הפתח, ויבואר אי"ה
 ← כט"ז אות י"ט ודע שאני מסופק [ב צורת הפתח אי הוה מחיצה דין
 תורה ולחייב הוורק בחוכו בנעץ ארבעה קונדיסים ועליהם צורת
 הפתח, אז צורת הפתח מהני להתיי כרמליה ופרצה יותר מעשר,
 דמן התורה הוה מחיצה, משום הכי מהני צורת הפתח, ועין סימן
 הר"ל סעיף ב' וסעיף ג' משמע צורת הפתח לחד לא מהני לטובה, ודע
 דלא מהני, ועין מ"ה [שם] אות ט' כל מן התורה הוה מחיצה בטובה מהני כו',
 וכדומה, הא למהני רשות היחיד גמור על ידי צורת הפתח לא, ועין
 הפתח לא מהני שם כל שרנה יותר משלשה טפחים, ועין סימן שש"ב
 בענין רחב ארבעה טפחים או אף פחות, ואי"ה באות י"ט בט"ו יבואר עוד
 ומכו דניתר בלחי או קורה הרבה תנאים צריך, אלא בחצר כל שארכו יתר
 על רחבו בנתאי זה לבוד די בלחי או קורה, עין סעיף כ"ו, ולכן
 נקט הפרש מרובע בחצר: (ג) שפה. עין ט"ז. פירש דברי המחבר דחזר
 וכאן [כסעיף ד'] בלחי ככותל רביעי בעי טפח, ובלבוש [סעיף בן] כתב
 כאן שני משהוין, וכן כתב באר הגולה [אות ה], משמע לכוונה
 דעתו כן. ובאמת צ"ע, כי הבי"ב בספרו הארוך הביא דברי החוספות יו"ד
 ר"ה ושני, והביאו כסעיף ד' בלחי, ומשם למדה, והחוספות
 בחצר כתבו דכריהם, אם כן הוא הדין חצר צריך שני טפחים. ועין
 אליה רבה [סיק] ב'. ושוב ראיתי בחוספת שבת אות ד' עמד בה:

ובסעיף ו' נעץ ארבעה קונדיסים משמע אף דהניח למעלה קנה עליהם
 שבע מיהה לכאורה צורת הפתח לא מהני רק בכרמליה
 אן במים [סעיף א] כבימים אן עבדי פתחא, יש לומר צורת
 הפתח לא מהני שם כל שרנה יותר משלשה טפחים, ועין סימן שש"ב
 ע"ה [סיק] ד', ועין חוספה שבת כאן [סיק טו] בצורת הפתח אי
 בענין רחב ארבעה טפחים או אף פחות, ואי"ה באות י"ט בט"ו יבואר עוד
 ומכו דניתר בלחי או קורה הרבה תנאים צריך, אלא בחצר כל שארכו יתר
 על רחבו בנתאי זה לבוד די בלחי או קורה, עין סעיף כ"ו, ולכן
 נקט הפרש מרובע בחצר: (ג) שפה. עין ט"ז. פירש דברי המחבר דחזר
 וכאן [כסעיף ד'] בלחי ככותל רביעי בעי טפח, ובלבוש [סעיף בן] כתב
 כאן שני משהוין, וכן כתב באר הגולה [אות ה], משמע לכוונה
 דעתו כן. ובאמת צ"ע, כי הבי"ב בספרו הארוך הביא דברי החוספות יו"ד
 ר"ה ושני, והביאו כסעיף ד' בלחי, ומשם למדה, והחוספות
 בחצר כתבו דכריהם, אם כן הוא הדין חצר צריך שני טפחים. ועין
 אליה רבה [סיק] ב'. ושוב ראיתי בחוספת שבת אות ד' עמד בה:

מחיצת השקף

אפשר דמיירי שהחצר רחב באמצע כו' דוקא כדאי גזונא צריך חוקין, דהא
 לדעת המקטן חצר ומכו שרין [וכן הוא לחיריך בתרא] וכשניהם אין צריך
 חוקין, אלא להתרצן הראשון כי היכי דלא יחלוק שמואל עם רב אחלו,
 מצד הכוח חילק בין חצר למכו, ואם כן די לנו מה שהכריחנו הכחה
 דהיינו כשהחצר רחב באמצע כו', דכדאי גזונא מיירי שמואל דהא מיירי
 בדוקן שבעה, ולא שני שיפוחם שלשה ומשהו דאו יזיה רחב באמצע
 שבעה טפחים ואצל הפתח ארבעה טפחים פחות כשהו, לכן צריך חוקין,
 אבל כשכולו אינו רחב ארבעה טפחים נשאר סברה המקטן חצר ומכו
 שוה ואין צריך חוקין: כפי שכתבתי בסיף כ"ה. במבד בכל ענין, כן אפשר
 נאמר בחצר כשכולו אינו רחב ארבעה טפחים: (פ"ה) ב"ה שיהא. אפ"ו
 פחות באמצע. והרצון לומר כן, דבעירובין וי' בן תנן דלחי סגי בכל שהוא,
 ושאל הש"ס כמה הוא כל שהוא, ומסיק אפילו כחות הסרבל, וכתב במרדכי
 [שם ומו הגב] בשם כהר"ם דשיעור חוט הסרבל הוא כעובי אצבע, אלא
 שכתובות הרש"ן סימן ע"ה כתב דלא בעינן עובי אצבע אלא בלחי, אבל
 בצורת הפתח שני הקנים שמהצדדים אפילו כל שהוא כמש"ס (ומה יצא
 דגהת רמ"א סעיף ו' אפילו לחי מסיד סגי, ע"ש). והרב ב"י כתב, מדסתמו
 הפוסקים משמע דסבירא להו דחוט הסרבל לאו דוקא, אלא כל שהוא
 נמש ואין לו שיעור כלל, וכן משמעות השר"ע שסתם: (פ"ה) ג קשר ב"י.
 דכא"פ אין צריה שיהיה משור כו'. והיינו דרך כל טקן, דטעם על כרחך
 כיירי בלא הודיעו, דאם לא כן אסור דהוה ליה כעושה מחיצה בשבת (או
 בטעם אחר) ככו שכתב מ"ה שם סי"ב י"א ואפילו דרי ע"י יזיה הדין

מבצורת כתיבתה
 הוצאת אשל אברהם
 מבין כולל

* ע"י צ"צ דף
 ס"ד ע"א
 יד ברייתא ר'
 ע"א וכו' יומן
 ס"ס ע"ג (משום)
 דלמסקנא דלת
 כ"ג י"ל דלת
 כאלן וס"ל
 דיוטליס לא היה
 לה שם דלת
 ולפי"ו לק"מ
 מ"ש הסוס' דף
 ו' כ"ד הרמב"ם
 וטוס"ע ודו"ק)
 * הובא בצ"צ
 משניות דף ס"ב
 ע"ד
 טו רש"י שם
 ד"ה ירושלמי
 ושר"ע עט"ו ב'
 טז שמואל שם
 יז רמב"ם פ"ז
 מה"ש היי טור
 מ"מ
 יח משמעות ש"ע
 ורמ"א ס'י
 שמו"ה סעיף ו'
 יט דרכי משה
 כ רב ס"ו א'
 כא ט"ז ס"ק"ב
 כב רש"י שם
 כג חוס' שם
 ד"ה רב רל"ט
 כד מ"א ס"ג
 כה רל"ט
 נמשכה
 כו כ"י כ"ח מ"א
 ס"ק ד'
 כז ריב"ל מ"א
 שם
 כח מ"א סימן
 סק"ג ס"ק כ"ז
 * ע"י צ"צ א"ח
 ס"י מ"א ס"ח

החצרות הם פתוחות למבוי והמבוי לרשות הרבים או כרמלית לפיכך החמירו בתיקונם יותר מתיקון החצר ולענין פילוש כמו שמתעם זה החמירו בתיקונם יותר מתיקון החצר לענין ארכם יתר על רחבם כמו שנתבאר בסימן ש"ג (סעיף ל"ג):

ד (ואע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונדסין רשות היחיד גמורה היא מן התורה אפילו עשה כן באמצע רשות הרבים גמורה כמו שנתבאר בסי' ש"ב אעפ"כ מדברי סופרים אין צורת הפתח מועלת לרשות הרבים גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רשות הרבים שנתבאר בסי' שמ"ה (סעיף י"ג) אלא * הבא להכשיר רשות הרבים להתיר בה הטלטול ד' צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן והוא שנעלות כלילה שנעילת הדלתות עושה אותה כחצר אחת של רבים ומערבין את כולה על דרך שיתבאר בסי' שצ"ב טו ושוב אין מבואותיה צריכין שום תיקון טו וי"א שא"צ שיהיו נעולות כלילה רק שיהיו ראויות לינעל שאם משוקעות בעפר פ מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לינעל יו ויש להחמיר כסברא הראשונה אף על פי יט שהעיקר כסברא האחרונה וכבר נתבאר בסי' שמ"ה (סעיף י"ח) שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה: **ה** מבוי כ עקום כמין ד' ומפולש כב' ראשיו לרשות הרבים או כל לכרמלית דינו כאלו היה מפולש בעקמומיותו לרשות הרבים או לכרמלית וצריך לעשות לו תיקון כ בעקמומיותו לפי כ שהתיקון של מבוי מפולש צריך שיהא נראה לכל בני המבוי וא"כ התיקון שבראש זה אינו מועיל להדריס בראש זה וצריך שיעשה צורת פתח בעקמומיותו כדי שיהא הצורת פתח שהוא תיקון של מבוי מפולש נראית להדריס כאן ולהדריס כאן ובשני ראשיו יעשה לכל א' לחי או קורה וכל שכך אם יעשה צורת פתח בכל אחד מב' ראשיו ולחי או קורה בעקמומיותו ואם עשוי כמין ח' צריך צורת פתח בשני בעקמומיותו ולחי או קורה בשני ראשיו ולאחר שעשה צורת פתח בעקמומית כ' יכולין לחלק עירובם שהדריס מצד זה של צורת פתח יערבו לעצמן והדריס מצד זה יערבו לעצמן או אם שבני צד זה עירבו ביניהם ובני צד זה לא יערבו אין אוסרים אלו על אלו אלא אלו אוסרים בחלקם ואלו מותרים בחלקם שצורת פתח חולקת רשויות כמ"ש בסי' ש"ג (סעיף ל"ח):

ו כ מבואות הפתוחים אלו לאלו הרי כולם במקום פתיחתן זה לזה דינם כמבוי עקום וצריכים שם תיקון שנתבאר שכיון שהחיצון פתוח לרשות הרבים או לכרמלית הרי אותו מבוי שפתוח אליו חשוב כפתוח לרשות הרבים או לכרמלית מטעם שנתבאר במבוי אחד שמתעקם וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם:

ז מבוי העשוי כנדל דהיינו מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו משני צדדיו כעין שרץ הנקרא נדל שיש לו שורה של רגלים מצד זה ומצד זה וראשי השניים של מבואות הקטנים פתוחים לרשות הרבים או לכרמלית עושה לכל אחד במקום פתיחתו לגדול צורת פתח לפי ששם הוא כמבוי עקום ואפילו כ' אם המבואות הקטנים שבצד זה הם מכוונים ממש כנגד אותם שבצד זה שנמצא כל אחד מהם עם אותו המכוון נגדו בצד השני הם כמבוי אחד מפולש ואין כאן עיקום כלל מכל מקום הרי כל אחד מהם הוא כמבוי עקום עם הגדול שהרי מה שפתוח לגדול הוא כפתוח לרשות הרבים הואיל ואי אפשר לראות בו התיקון של הגדול כמו שנתבאר במבוי אחד שמתעקם ואצ"ל אם המבואות שבצד זה אינם מכוונים כנגד אותם שבצד זה ואצ"ל כ' אם אין שם מבואות אלא מצד אחד בלבד:

ח ובראשי השניים של מבואות הקטנים הפתוחים לרשות הרבים או לכרמלית יעשה לחי או קורה ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת פתח בראשו האחד ובראשו הב' לחי או קורה ואם אינו מפולש עושה לחי או קורה בראשו:

ט וכל דיני מבוי עקום הם במבוי שבתים וחצירות פתוחים לתוכו כראוי כ' אבל מבואות שלנו שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכו כראוי ודינם כחצר * אינם צריכים שום תיקון בעקמומיתם כמו שא"צ כחצר עקומה ואף שלענין פילוש לרשות הרבים או לכרמלית אנו מחמירים בהם כמו במבוי גמור וזה לפי שהם קרובים שם לרשות הרבים או לכרמלית מה שאין כן בעקמומית שאינו קרוב לרשות הרבים אין מחמירים בו יותר מבחצר:

שם דין מבוי שנ
 א * מבוי ב שנפרץ
 במילואו וגם אין
 בלחי או קורה דהיי
 והוא יתירה מג' טו
 המתוקן בלחי וקורה
 נפרץ להן כדי לקצ
 הולכים שם ויתבטלו
 והוא אין שם פתח ו
 שם פתח מבוי ממנו
 שלא אמרו שיעור נ
 שהיה כשר מתחלת
 טפחים ד לפיכך אם
 אינו מועיל כלום ע
 וכיון שיש שם מבוי
 הקורה מתוקנים לפו
 אמות שהיא כפתח
 בפרצה זו כגון שפ
 באותה פרצה וכל ע
 אבל * אם רבים בו
 (בצורת פתח כדין

ב ט ומבואות שלנו
 אוסרת אע"פ שרבינו
 שלנו שיש בהם פר
 שנפרצה פרצה ד'
 שאין בעיר מבוי ש
 פתוחים לתו
 ג י"א מבוי שנפרץ בנ
 עם המבוי חצר ו
 נכנסין בו ויוצאין
 ומפני שלא עירבה
 החצרות הן שאוסר
 עליו כיון שלא עיר
 כיון שנפרץ במילוא
 לו במילואה אלא נ
 שכתלי אורך המבוי
 הרי גיפופי החצר מ
 ואינו קרוי פרוץ ב
 הרגילה במבוי אוס
 פתוחה לו כפתח ג
 בלא דרך המבוי דו
 ד ואם ערכו טו בנ

מבוי

מלחן זכרון גר
 קהל המצוי
 ת"ש וצ"ב

וזרין לומר דקשיא להו היאך פריך נפשיטות דלא הוי עומד הא אמרינן לעיל דהוי עומד, ועל זה כתבו משום דאחי אירא וכו'. ואם כן בהגהות אשרי מייירי היכא דליכא אירי יומר, וז"ע. וזרין לומר דסבירא ליה כמו שכתבו החוספות סוף דף י' דאירא דעלמא לא אמרינן אחי ומנטל למחילתא אלא

באיר שאני חושבו כמאוס, וכמו שכתבו סימן שס"ג סעיף ל"ד, והוא הדין כשהקיפן בחבלים דאיר של מעלה מעשרה חשוב כמאוס, אבל האיר שאינו מן הממילה אינו מנטל, וכן משמע ממזוי שפריך (כמו שכתבו ריש סימן שס"ה) דלא אמרינן אחא אירא דהאי גיסא ודעלמא ומנטל ליה, עכ"ל, ואם כן זכהאי גוונא משכחת ליה עומד משמי רוחות מרובה על הפרק כגון שפריך בראש המזוי ונשאר פס ארכעו מנטרף למזוי, או נמזוי שהוא רחב י"ח אמות ונדר חמש אמות מזה וחמש אמות מזה, עיין סימן שס"ג סעיף י"ג, אבל אם בחלמט מזוי פרצה עשר לא מהני אס העמיד קנה בחלמט: יז וזהרמב"ם וכו'. אבל נרות שליטת של מזוי מהני, וכן כמו שכתבו סימן (שע"ג סל"ד) [שקד סעיף א] י"ז: יח קנה מבאן.

ח. משנה ברש עירובין: טו. שם דף י"א [פ"א] מסקנת הגמרא אליבא דמתנימין [ומהו המגיד משנה שם טו, טז סוף דעם חוספות שם ד"ה אלימא והשני"ח שם ד"ה וא"ת]: י. שם בדברי הרמ"ש דף קי"ד [פ"א סימן יג] כפירוש השני: כ. טור [פתח דה] בשמו בפרק ט"ו [שם הלכה טו]: ג. עירובין י"א [פ"ג]: ד. שם וברב נחמן, הר"ף [שם ג. א. ה] והרמ"ש [שם סימן יד] והרמב"ם בפרק ט"ו [שם הלכה ט: מרדכי שם רמז חמפת]: ז. שם, הרמב"ם שם מהא דכ"פ עירובין י"א [פ"ג]: ח. ממחשבות הגמרא שם וכן כתב הרמ"ש שם: ט. שם בגמרא [פ"א] וברא"י שם ד"ה מן הדין הרמ"ש שם: מגיד משנה שם הלכה ז בשם הרשב"א שם ד"ה עין, ונפגות הקנה בת נתינת שער ג ריש פ"ג וגם הר"ף והרמב"ם מרדכי [פ"א]: פ. מרדכי שם בשם שו"ת מהר"ם מרומנובורג דפוס לנזכר סימן שלו: פ. שם [שם הרשב"א סימן מה סוף ד"ה שפיה בשם הר"ף שם ג. ג. והרמב"ם שם]: פ. שו"ת הרשב"א שם בשם ירושלמי שם פ"א הלכה א: ג. שם [פ"ג] שו"ת הרשב"א ח"ג סימן קס"א: שפג א. [לשון הטור ריש הסימן] עירובין (ה') [י"א] [ע"ג]: ח. רמב"ם שבת ח, ב: ציונים לרמב"א

העליון של הקנה אלא בולט קצת מן הקנה למעלה מן החבל, אבל אם הוא כרוך בקנה עליון מזדו ואין בולט מהקנה למעלה מהחבל כשר, וכן הוא ברש"י פרק קמא [שם] דף י"א [פ"א] לעיל מיניה ח"ל [ד"ה] מן הדין, כלומר שמתח וזמורה מזה לזה בחלמטעין ולא על ראשיהן, עכ"ל. ועיין בסימן שס"ג סעיף כ"ז [פ"ק ט] מה שכתבתי מזה בעירוב שלנו בסעיפת דשמאל:

י. אם עשה צורת פתח אפילו לפירצה יתירה מעשר מותר ואפילו לא נעץ אלא ארבע קונדיסין (פירוש נ"י קורות של עץ כעין עמודים, עירוב ע"ד ק"ט) בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן מותר [וכא] והני מילי בהצר ומבוי גשיש בהם דירורין אבל בבקעה לא מהני בשכל הרוחות על ידי צורת פתח [זו] וזהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ: הגה [כ"ז] ואז מהני אפילו בנקעה בכל הרוחות:

יא. מהו צורת פתח יח קנה מבאן (י) וקנה מבאן וקנה על גביהן אפילו אינו נוגע בהן אלא יש ביניהם [כ"ז] כמה אמות [כ"ח] ובלבד שיהא גובה הקנים שמבאן ומבאן עשרה טפחים י"ב וי"ז ויהיו (י) מכוונים כנגד קנה העליון ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים [כ"ז] או לאחד מהן (ד) כ (י) מן הצד לא מהני יוצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל דלת כל שהוא אפילו של קש או של קנים [כ"ח] אבל קנה שעל גביהן שני בכל שהוא בא ואפילו גמי מהני:

יב. כיפה (פירוש שער העשוי ככיפה מן רש"י ע"הבין יא, ב"ד"ה כיפה) אם יש ברגליה דהיינו קודם שתתחיל להתעגל עשרה טפחים מתרת משום צורת פתח:

סימן שסג

א. דיני מבוי ולח. וכו' ע"פ:
א. [א] מקום (א) שיש לו שלש מחיצות אסרו חבמים ל' למלט בו עד שיעשה שום תיקון ברביעית:

שםג (א) שיש לו שלש מחיצות. בטור [ריש הסימן] כתוב כאן שהוא רשות היחיד גמור מן המורה, והקשה צ"י [ריש הסימן] דהא בקימן שם"ה [עמוד ו] כתב הטור דמנזואות שיש להם שלש מחילות ואין להי וקורה נרות רביעית דהוה כרמליה, ומירך דהא דלמך כאן רשות היחיד גמור ולו למיני הוורק למוכו מרשות הרבים, אלא להחיר הטלטול כמורה וכו'. שך דין כרמליה מן המורה כו'. והוא דחוק, דהא רשות היחיד גמור אמר כאן. ולענין נראה לתרץ דבקימן שם"ה מייירי שהנרות הרביעית הוא לרשות הרבים, שכן כתב שם וקין ויונת הסמוכות לרשות הרבים כגון מנזואות שיש להם שלש מחילות כו', וזה המזוי ומנין דחקי כו רבים להיכנס שם כשיש נרשות הרבים הרבה בני אדם כדליתא בגמרא פרק קמא דשבת דף (י') [ז] [ע"ה], הלכך אף על פי שהוא

מגד עלמנו הוה רשות היחיד גמור מכל מקום הרשות מפסידו והעולת שבת [סוף ס"ק י"א] לא עיין שם:

ב. ערך לחם למהרי"ק"ש
ש"י ש"י י' [ואם אב כן נוסד מרובה ע"ה הפרוץ]. ובהי מהני בנקעה וכלל הרוחות: סוף פ"ק יא [כ"ז] ב"ב [שהוא]. ויש אומרים שג"ך שלא יאטעל נרות, ואם נשאה בחבלים מהני:

באר היטב

פסול, מ"א [פ"ק יט]: (ח) מן הצד. ואם עשה גם קנה אחר תחתיו כשר, מכל מקום יש לשלוף קנה הפסול מפני הרוש, נכנס הגדולה בשם הרמ"ם, [מ"א פ"ק כ]. ועיין ט"ז [פ"ק ד]:

הגהות רעק"א

(ב) [שם פ"ק י"ה] אפילו אחד גבוה מחבירו, ל"ל: (ג) [שם פ"ק י"א] אפילו אינו נוגע בהן. ומטעם דלמרינן גוד אסיק, והקנים עולים עד החבל ומטעם זה אפילו קנה אחד גבוה וקנה אחד נמוך לא הוי כפתחי שמיא [עירובין י"א. א. ה] כדלמך אחד לשנים ורשאו אחד לאחד, דהא אמרינן דהקנה הנמוך עולה עד למעלה, הרמ"ם כהשוכה חלק ב' [משם עמוקים] סימן [כ"ז] [כה], ועיין גמ"א פ"ק כ. ולפי זה אם החבל עלמנו משאש הרבה הוי כפתחי שמיא, וז"ע לרש"י:

(ה) וזהרמב"ם. אבל נרות שליטת של מזוי מהני, כמו שכתבו סימן (שע"ג סעיף ל"ד) [שקד סעיף א], [מ"א פ"ק ז]: (ו) וקנה. אפילו אחד גסה ומבוי, מ"א [פ"ק יח]: (ז) מכוונים. אבל מרומקים ממנו אפילו כל שהוא ביאור הגר"א [כא] [בג"ה י' והני כ"י]. מדהוצרכו פסי ביראות [שם ח. ב.] ושלשה תבלים כשיירא [שם טו. ב.] חוספות שם [יא. א.] ד"ה אילימא, ועוד דבשיירא כו': [כב] וזהרמב"ם. מכה קשיא דחבלים, וכמו שכתב הרא"ש [שם פ"א סימן יג] בשם ירושלמי [בלאים ע"ד הלכה ב.] אמר רבי זעירא מודה ריש לקיש לענין שבת שאין פיאח מתרה [ז] ביותר מעשר כו'. ע"ש. ומשמע דוקא פיאח, אבל בעומד כרובה מותר כסתם מתניהין דריש עירובין, ואף על גב דבגמרא דילן [שם י"א. א.] אמרו דאפילו ביותר מעשר מהני אף לרבי יוחנן כמו שכתוב לעולם בעשר

הכזור פ"ז צ"א
הוצא מהל' ש"אן זיו"ך כ"א
מנין. כו"ש

כשרואהו מחלל שבת אפילו להנאת עצמו ואפילו באיסורי דברי סופרים כמ"ש בסיון
 שמ"ג (סעיף 6) וכל שכן שלא יולכנו שמה כדי שיביאנו אפילו אין החפץ שלו:
 יד כל היקף מחיצות שהפרוץ שבו מרובה על העומד אסורה וכאלו כולו פרוץ אלא
 אם כן כל פרצה מהם פחותה מג' טפחים אבל אם הפרוץ כעומד שוה בשוה
 מותר (בין במחיצות של שתי בין במחיצות של ערב) שכך היא הלכה למשה מסיני
 שלא יהיה הרוב פרוץ ולא שיהא צריך הרוב עומד ובלבד שלא יהיה במקום אחד
 פרוץ יותר מעשר אמות אבל עד עשר ועד בכלל מותר מפני שהוא כפתח:

א"ע צ"צ אר"ח
 ס"מ ס"ו
 א טור
 ב רב יסודו י"ב
 א'
 ג רש"א כ"י ס"י
 עמ"ה
 ד רש"י דף ג' א'

76 יט אם עשה צורת פתח אפילו לפרצה יתירה מעשר מותר מפני * שאין כאן פרוץ כלל כמה
 דברים אמורים בחצר ומבוי שיש בהם דיורים ומקיפים אותם לדירה ולא בשביל היתר
 טלטול בלבד לכן מועיל בהם כשהיקף דירתם הוא על ידי צורת פתח מד' רוחות אבל בבקעה
 שבא לעשות בה היקף כדי להתיר לטלטל בתוכו אינו מועיל מדברי סופרים כשכל הד' רוחות
 מוקפות על ידי צורת פתח בלבד אבל אם ההיקף הוא כתיקונו אלא שיש בו פרצות יתירות על
 עשר מועיל בהן צורת פתח אפילו אם הפרוץ מרובה על העומד ויש אומרים שאין צורת פתח
 מועיל לפרצה יתירה מעשרה אפילו בחצר אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ או ברוח
 שלישית של מבוי כמ"ש בס"י שס"ג אבל לפרצת עשר מועיל צורת פתח אפילו פרוץ מרובה על
 העומד ואפילו כל הד' רוחות הן על ידי צורת פתח ואין בהן אלא עשר על עשר מותר אפילו
 בבקעה וטוב לחוש לדבריהם אף על פי שהעיקר כסברא ראשונה: L

כ מהו צורת פתח קנה מכאן וקנה מכאן אפילו אחד (רחוק) [גבוה] מחבירו וקנה על גביהם
 אפילו אינו נוגע בהם אלא יש ביניהם כמה אמות ובלבד שיהא גובה הקנים שמכאן ומכאן י'
 טפחים ויהיו מכוונים כנגד קנה העליון שאז דומה לפתח שהמשקוף ניתן על המזוזות אבל אם
 הם מרוחקים מכנגדו אפילו כל שהוא פסול שאינו דומה לפתח וכן אם חיבר קנה עליון לשני
 הקנים או לאחד מהם מן הצד ואינו נתון על גבו מלמעלה שאינו דומה לפתח שהמשקוף ניתן
 על גבי המזוזות מלמעלה ג"כ פסול ואם עשה גם קנה אחר מכוון תחת העליון מכל מקום יש
 לשלוף קנה הפסול מפני מראית העין ואם עשה חבל על הקנים יש אומרים שאם הוא כרוך
 בראשי הקנים ממש שאינו בולט כלום מהקנים למעלה מהחבל כשר אף על פי שאין החבל
 נתון על גבי ראשי הקנים ממש אלא כרוך שם על צדיהם וטוב להחמיר לכרכו על גבי ראשי
 הקנה ממש:

כא הקנים שמכאן ומכאן צריכים שיהיו חזקים לקבל דלת כל שהוא אפילו של קש או של קנים
 אבל קנה העליון די בכל שהוא ואפילו הוא של גמי:
 כב שער העשוי בעיגול ככיפה אם יש גובה י' טפחים ברגליו דהיינו קודם שיתחיל להתעגל
 מתיר משום צורת פתח:

שסג דיני מבוי ולחי וכו' מ"ד סעיפים:

א כבר נתבאר בס"י שמ"ה (סעיף ו') שמן התורה כל מקום שיש לו ג' מחיצות ופרוץ במילואו ברוח
 רביעית הוא רשות היחיד גמורה אם פרוץ לכרמלית שאין רבים בוקעים שם ואף אם פרוץ
 לרשות הרבים שדינו ככרמלית הרי מותר לטלטל בכרמלית מן התורה כמו ברשות היחיד אלא
 שחכמים אסרו הטלטול בו בין שפרוץ לרשות הרבים בין שפרוץ לכרמלית מפני שדומה קצת
 לרשות הרבים כיון שפרוץ במילואו ⁶ לפיכך התירו כשעשה איזה תיקון במקום הפרצה אפילו
 תיקון שאינו מועיל מן התורה כגון להניח קורה רחבה טפה על פתח המבוי הפתוח לרשות הרבים
 או לכרמלית ⁷ שבקורה זו אין אומרים בה מן התורה פי תקרה יורד וסותם הואיל ⁸ ואין ברחבה ד'
 טפחים אין שם תקרה עליה כמ"ש בס"י שמ"ו ואף על פי כן מועלת במבוי מדברי סופרים הואיל
 וגם איסור הטלטול בו אינו אלא מדברי סופרים מפני שדומה קצת לר"ה וכיון שיש קורה על פתחו
 יש בזה היכר וזכרון לרואים ⁷ שיכירו וידעו שתקנת חכמים הוא קורה זו במבוי זה ולא יתחלף
 להם

להם ברשות הרב
 וגבהו י' טפחים
 מחיצה גמורה מן
 בס"י שס"ה
 ב לא התירו בג'
 שהיא פרוצה
 שיעמידנו בצד א
 פסין שרחבן מש
 רביעית עצמו בנו
 מכאן וטפה מכא
 ג ולמה החמירו
 ולתשמישי הצו
 בתים להשתמש
 יותר גמורות ש'
 ד י' ואפילו חצר
 בה ג' טפחים
 ברוחב פתחו ד'
 מעשר אמות אפי
 ואפילו הגיפופים
 ה י' בכל עושיך
 המבוי ביתידו
 גבהן מ"י טפחים
 נידון משום לחי
 ילך לו שלא יענ
 לשם לחי אין חר
 ואסור לעשוו
 ן אם יש קצת כו
 שנתבאר למעלו
 ז כל לחי שרוח מ
 הוא כמחיצה
 ח כ"א אם הרחיק ו
 ט לחי אפילו מ'
 עושים לחי מ'
 כ"א יתמחה ג' טפו
 שנתמחה נשאר ו'
 י' לחי שעשאו
 גובה י' טפה

לחין זיון גוב
 קצת גמול
 יז ורצו

Sofis, Moses, 1762-1839

11

ספר

שאלות ותשובות

חתם סופר

למנוא ורבנא גדול מרכן שמו
רבי משה כהרם רבי שמואל סופר זצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פרשבורג והמחבר

אורח חיים

הודפס לראשונה בפרעסבורג
כשנת ע"מ סופר מה"ד לפ"ק (תרט"ו)

ועתה כפי"ד יוצא לאור עולם ברוב יופי והדר
בתנה מחודשת, הערות וצינוים מספרי רבותינו ראשונים ואחרונים,
ובחוספה מפתחות ומדור חוספות והשלמות ועוד כמה מעלות טובות
כאשר עיני הקורא תחזינה מישרים

ע"י המשתדל

ע"ה דניאל ביטון ס"ט

בעיה"ק ירושלים הובב"א

שנת תשע"א לפ"ק

בסיוע מכון המאו"ד להוצאת ספרים

שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ה"ו



דמשתנים בכל עת ועונה, ומדמוקי נמי ברקק בין בימות החמה בין בימות הגשמים, ומשמע ברקק א' מיירי בין בימות החמה ובין בימות הגשמים וידוע שאין עומק המים שוים בימות החמה ובימות הגשמים.

ולעמרו בפלפלת כ"ש אדכרתן מילחא בחי למס' שבת ח' ע"ב אחי רבא לאוכוחי דתשמיש ע"י הדחק לא שמ"י תשמיש, מרתנן הלוח תרי זימני, והקדים לומר בשלמא רקק תרי זימני חדא בימות החמה וכו'. והוא ללא צורך. והיה נלע"ד הנה רש"י (בע"א ד"ה מכתפי) ס"ל עמוד גבוה ט' ורחב כל שהוא. אבל ראב"ד פליג דבעי ד' על ד' עיין בר"ן. וצ"ל אפילו למ"ד תשמיש ע"י הדחק שמ"י תשמיש, מ"מ ד' על ד' בעי. ואמנם בהילוך ע"י הדחק לא בעי ד' על ד' כדמוקי רב אשי ק' ע"ב ברקק פחות מד' טפחים, נמצא עדיף טפי הילוך מתשמיש. ולפ"ז קשה מאי מוכיח רבא מרתנן הילוך תרי זימני ש"מ לדיוקא, הא תשמיש ע"י הדחק לא שמה תשמיש, מאי דיוקא, דלמא היינו בפחות מד' טפחים, אבל ברחב ד' על ד' גם תשמיש ע"י הדחק שמ"י תשמיש. ולהזהר מזה הקדים רבא, בשלמא רקק תרי זימני אין הכרח לומר דמיירי

כפחות מד"ט או יותר מד"א אלא א"ל דמיירי בימות החמה וגשמים. נמצא אין רמז במשנה משיעורא דרוחב, ע"ב אין לנו לומר דהילוך תרי זימני לדיוקא דרוחב פחות מד' טפחים קאי, אלא סתם כל תשמיש ע"י הדחק לא שמ"י תשמיש. דהשתא אפילו לדינא אמת נכון כל הרקק בין בימות החמה בין בימות הגשמים בין רוחב ד' אמות ובין פחות מד' טפחים לעולם הוה רה"ר, מ"מ כיון שאין הכרח במתני' משיעור הרוחב, ממילא אין לדיוקא מהילוך תרי זימני ארוחב פחות מד"ט דוקא וא"ש. ודבר זה מחזיק יותר מ"ש למעלה, דהא שיעור יר"ד (אמות) [טפחים] נזכר במתני' ה"ל למימר תרי זימני חד לשניהם אינם עמוקים וחד שהמים עמוקים, אע"כ פשיט להש"ס דעומק המים לאו מילתא.

עכנלע"ד בנידון שלפנינו אם יעמיד צורת הפתח ע"ג רוחב המים, מותר לטלטל בכל העיר. אמנם יען מילתא חדתא היא, אע"ג שהוא בדרבנן, מ"מ עלי' דירי' מכ"ת סמיכנא, יעיין בי' היטב ואם ישר בעיניו לימטינא שיבא מכשורי. והגני חותם בכרכה כנפשו היקרה ונפש א"ג. פ"ב יום ה' ח' תמוז תקצ"ו לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה פח

[היתר טלטול לבית הטבילה העומד רחוק מן העיר]

שלמה שמו ושלמה משנתו תורתו אומנתו ויף בגדלו וחכמתו בחוץ תרונה וגם קמה אלומתו ה"ה י"נ הרב המאה"ג החרוץ בעל פיפיות כש"ת מהו' זלמן פערלס נ"י אב"ד דק"ק באנאוויץ יע"א.

יקרתו הגיעני, והנה עיקר שאלת חכם הוא בהיתר טלטול לבית הטבילה בעירו וזה לשונו, ילמדנו וכו' על בית הטבילה העומדת מובדל מהעיר אם יש להקל בעירוב, כי לפי דעתי הצעירה אין מועיל בה אפילו צורת הפתח, כמו בבקעה לא מהני צורת הפתח כמו שמבואר בסי' שס"ב בא"ח סעיף יר"ד וז"ל, וה"מ בחצר ומבוי שיש בהן דוירים, אבל בבקעה לא מהני בשכל הרוחות ע"י צורת הפתח, ואף שכצד א' הולכת

ג. ור' ח' חת"ס שבת שם.

נהר א' קצר שיש בו מים, מ"מ בנהרות שלנו שדרכם להתיבש בקיץ הרבה, יש לאסור כמו שמבואר במג"א סי' שס"ג סקל"א. והטור מחמיר אם דרכו להיות נקשר בימות הגשמים, ורבים חקרי לב פלפלו בזה בשו"ת שלהם. גם יש שביל המפסקת בין הבית לנהר, ודעת המג"א שצריך לחי' ועכ"פ בנד"ד אפשר דלא מהני כי אין אדם דר כלל בבית הטבילה, עכ"ל דפר"מ נ"י.

והנה כאן נמצא בחור א' שלמד שם בקהלתו וצייר לי מעמד עירו ובית הטבילה באופן שהנהר עוברת באמצע העיר כי חתים בנוים בשני עברי הנהר ועוברים ע"י גשר קטן, ובית הטבילה בקצה אחד מהעיר בסופה ממש ומעבר שני של הנהר, וב' צוה"פ עומדות שם כמין ג"ס דהיינו

קנה א' עומד בקצה | בצד הנהר וחבל מתו ועוד מתוח חבל מהקנ שבעיר, הסמוך ית שמרוחק קצת ממנו, וכמה רחוקים דברי צי אמרתי לכוור הדין עפ כי אתרי' יבין לא

[צורת הפתח]

גרסינן בעירובין י"א למעט אם יש צריך למעט, ואמר ר' היכי דברחב מעשר ל הדין בפרוץ מרובה ע דהוה כמו רחב מעשר הפתח. וש"ס דחי דפו שמהני בפסי ביראוה מוקי לי' בפתחי שומז לפרוץ מרובה אפילו מועיל, מ"מ בפרוץ מ דלא קיי"ל כרב ביתר הפתח בפרוץ

והנה לכאורה לפמ' דהתם כיון ו אמה מכל צד הו"ל נ והקילו לעולי דגלים שאין כאן מחיצה רוו בד' צדדים דאורייתא מהני. וא"כ לא מיב מהני לפרצה יותר דאיכא בנין אב דר' יו התרת אצל פסי ביר: לדרב וכדקיי"ל כתנא מהני צורת הפתח, העומד אפשר דלא אמה, דבלא"ה כתב יוסף חמיר מיותר מו לרבנן קאמר דמדרב לרבנן בפרוץ מרובה

א. [ר' מעשה רוקח הל' ע

נהי דנדחו דבריו בפרוץ מרובה דרבנן דאיכא מחיצה אמה, אבל בפרוץ מרובה דאורייתא לא נדחו. והא דלא מוקי ברייתא דריבה פתחים וחלונות בכה"ג, משום דלישנא דריבה בה פתחים וחלונות לא משמע בהעמדת קונדסין בעלמא, אבל לעולם לדינא אפשר לומר כן ויבואר לפנינו אי"ה.

והנה שיטת הרמב"ם פט"ז משבת (הט"ז) וכן בהל' סוכה (פ"ד הי"ב) לפי הבנת ה"ה ז"ל, דנהי דלא קיי"ל כרב וכר' יוסף מ"מ כרתתי לריעותא דאיכא פרוץ מרובה מד' צדדים ופרצה א' מהם יותר מעשר, שוב לא נותר צורת הפתח. וצ"ל הא דלא מוקי ברייתא דפתחים וחלונות בכה"ג, וכן הקשה בס' תורת חיים א. וי"ל דא"כ ארתני ובלבד שלא יהיה פרוץ מרובה, הכי הו"ל למימר ובלבד שלא יהיה בה פרצה יותר מעשר, ואז הוה מתני ליי רישא שרובה פתחים כפשטה בלי הגהה שריבה בה וק"ל.

תן איתמר התם ד' קונדסין דכלאים ופליגי, ר"ל אומר ה"ה לענין שבת ור' יוחנן סבר לענין שבת לא מהני. ופריך אי בעשר כהא לימא ר"י לענין שבת לא, אע"כ ביותר מעשר וכרב. ודחי ליי התם ע"ש. הנה בכאן קשיא לכאורה אהרמב"ם הנ"ל לימא שאני הכא בפאה דאיכא תרתי לריעותא, דפרוץ מרובה מד' רוחות, ומיירי נמי ביתר מעשר. וצ"ל דרמב"ם ס"ל כשיטת ריצב"א שבתוס' וכדאסבר הריטב"א מבואר לקמן אי"ה. א"כ לא איירי כלל בפרוץ מרובה מד' רוחות, דבהא לא יתיר ריש לקיש לענין שבת וא"ש.

ובתוס' (ד"ה אילימא) הקשה דלמא ר"י ס"ל כנהרדעי וס"ל הלכה כחנני' דבעי' דלתות, ות"י דבבקעה ליכא מ"ד. פי' דנהרדעי מיירי בפתוח לר"ה אבל פתוח לכרמלית כגון בקעה ליכא למ"ד. תו הקשה דלמא ס"ל לר' יוחנן כר' יוסף דבפרוץ מרובה לא מהני צורת הפתח, וס"ל השתא להתוס' דאפילו ליתא לדרב אפשר דאית' לדר' יוסף וכמ"ש לעיל, ות"י תוס' דנדחו דברי ר' יוסף ולא חש ליה ש"ס כלל. וצלע"ג דהא לא נדחו אלא משום שכן התרת בפסי ביראות, והיינו בפרוץ דרבנן דאיכא עכ"פ שם ד' מחיצות

קנה א' עומד בקצה [בית] הטבילה וקנה השני בצד הנהר וחבל מתוח עליהם זהו צוה"פ א'. ועוד מתוח חבל מהקנה הזה לקנה שכנגדו בבית שבעיר, הסמוך יותר לכית הטבילה, אלא שמרוחק קצת ממנו, אלו דברי הבחור ההוא. וכמה רחוקים דברי ציוריו מדברי פר"מ נ"י, ע"כ אמרתי לברר הדין עפ"י הסוגיא והפוסקים ומר כי אתר'י יבין לאשורו ובהתרה יעשה. L

[צורת הפתח בפרוץ מרובה]

7 & גרסין בעירובין י"א ע"א הרחב מעשר אין צריך למעט אם יש לו צורת הפתח ורב ס"ל צריך למעט, ואמר ר' יוסף דמדברי רב נלמד כי היכי דברחב מעשר לא מהני צורת הפתח, הוא הדין בפרוץ מרובה על העומד בכל ד' הצדדים דהוה כמו רחב מעשר מצד א' ואינו מועיל צורת הפתח. וש"ס דחי דפרוץ מרובה קיל טפי משום שמהני בפסי ביראות וברייתא דמסייעא לר"י מוקי ליי בפתחי שומאי, אבל צורת הפתח מועיל לפרוץ מרובה אפילו לרב דביתר מעשר אינו מועיל, מ"מ בפרוץ מרובה מועיל. ומכ"ש למאי דלא קיי"ל כרב ביתר מעשר מכ"ש מועיל צורת הפתח בפרוץ מרובה בד' דפנות.

והנה לכאורה לפמ"ש תוס' ר"פ עושין פסין דהתם כיון דאיכא קצת מחיצה רוחב אמה מכל צד הו"ל פרוץ מרובה לאו דאורייתא והקילו לעולי רגלים ע"ש. מבואר ד' קונדסין שאין כאן מחיצה רוחב אמה הוה פרוץ מרובה בד' צדדים דאורייתא ואפילו לעולי רגלים לא מהני. וא"כ לא מיבעי לרב דצורת הפתח לא מהני לפרצה יותר מעשר, ה"ה לר' קונדסין דאיכא בנין אב דר' יוסף דהא ליכא למידחי שכן התרת אצל פסי ביראות. אלא אפילו אי ליתא לדרב וכדקיי"ל כתנא דמתני' דאפילו ביתר מעשר מהני צורת הפתח, מ"מ בפרצה מרובה על העומד אפשר דלא מהני כיון דליכא מחיצה אמה, דכלא"ה כתב ריטב"א דפרוץ מרובה דר' יוסף חמיר מיותר מעשר לרב, דרב יוסף אפילו לרבנן קאמר דמדרב ביתר מעשר לדידי' נשמע לרבנן בפרוץ מרובה מד' רוחות ע"ש. והשתא

תשובה פח

א. [ר' מעשה רוקח הל' סוכה שם, ראשון לציון סוכה ג, א ותו"א או"ח ס' עה סק"ד וסק"ה].

אמה, אבל בד' קונרסין דפרוץ מרובה דאורייתא מאן לימא לן דצוה"פ משוי לי כסתום.

וכן יש להקשות לשיטת רבנו שר מקוצי שבסוף הדיבור דס"ל אי ליחא לדרב ליחא לדר"י, וקשה דזהו דליחא היינו, בפרוץ דרבנן אבל בפרוץ דאורייתא מהיכי תיתי לומר דמהני צורת הפתח מד' רוחות. ומצאתי בריטב"א ר"פ עושין פסין שכתב בשם י"א, דפרוץ מרובה על העומד לאו דאורייתא כלל, והא דאמרינן הכי אגמרי' רחמנא למשה לא תפרוץ רובא, לישנא בעלמא הוא, ומשו"ה הקילו לעולי רגלים כפסי ביראות. וא"כ י"ל דר"י ושר מקוצי דבתוס' דשמעתין שהיא שיטת רמב"ם הנ"ל.

תו הקשו תוס' א"כ בפסי ביראות ליעבד צורת הפתח מד' רוחות ויהיה מותר לכל אדם, ומ"ט לא התירו אלא לכהמות עולי רגלים. ותירץ ר"י דכיון שהוצרך להגביה מפני הגמלים לא יעמוד ברוח מצויה. כן נראה לפי גיר' הרא"ש ע"ש.

אמנם כשיירא שחנתה בבקעה דלא שייך תירוץ זה, דהרי קמן שהקיפוהו חבלים ולא עבידי לגמלים, א"כ תיקשי כנ"ל וליעבד להו צורת הפתח מד' רוחות. ות"י ר"י דלא הותר אלא במקום דיורים ולא לשיירא שבבקעה. פי' הא דכתבו תוס' לעיל בריש דבריהם דפתוח לבקעה קיל היינו לאפוקי לר"ה והכא כ' תוס' (דכשיכנסם) [דכשוכנסים] מהפתח למקום דיורים קיל, ומשו"ה הוצרכו לומר דפסי ביראות אינו עומד מפני הגמלים, דפסי ביראות מיחשב מקום דיורים כמ"ש רש"י במתני' ריש עושין פסין (יה, א) ד"ה וחצר וכו', אבל שיירא שחנתה בבקעה אע"ג דחונים בהם בני אדם מ"מ לא קבעי דירתם והוה כנעשית לבקעה. פי' שגם התוך היא בקעה ואינו מקום דיורים לא מהני צורת הפתח מד' רוחות אפילו עומד ברוח מצויה.

וריצב"א תי' דלא מיירי שמעתין מד' רוחות אלא מרוח א', דד' רוחות דכלאים היינו כרוח א' לשבת ושאר מחיצות שלימות,

משו"ה פרוץ בפשיטות אי בעשר מ"ט דר"י דלענין שבת לא (ולשיטתם) [ולשיטתן] י"ל דלמסקנא אפילו בד' רוחות מהני היכי דליכא חרתי לריעותא היינו יתר מעשר ובד' רוחות פרוץ מרובה, אבל זולת זה מותר בצוה"פ. אך לפי' גם לרמב"ם תיקשי מפסי ביראות לר"מ דלא הוה אלא עשר וליעבד ליה צורת הפתח, וצ"ל ג"כ כנ"ל שלא תעמוד ברוח מצויה. אבל משיירא לק"מ דלית להו כ"כ קונרסין להעמיד כ"כ פתחים שלא יהיו רחבים מעשר ולא יצטרך לחלק בין בקעה למקום דיורים.

היוצא מדברינו אלו לשיטת ריצב"א ורמב"ם וסמ"ג סמ"ק שבכ"י (סי' ססב) והיא המחזורת לפע"ד, אין בית מיחוש לנידון שלפנינו, כיון דצורת הפתח של בית הטבילה לצד הנהר מתברר עס העיר כאילו כותל כנוי שם והעיר עומד מרובה מכל רוחותיה. א"כ אפילו אם צה"פ הללו שבבית הטבילה רחבים מעשר אין בכך כלום כיון שעומד מרובה בד' רוחותיה. ועל צד היותר טוב יחמיר ויעשה צורת פתח שבעירו באופן שלא יהיה רחב יותר מעשרה, ואי לא סגי בקנה א' יעמיד ב' וג' קנים בין כל א' פתוח מעשר. ולר"י שבתוס' והוא דעת הרא"ש והטור נמי היינו אי מד' רוחותיה עשויה לבקעה מקום דליכא דיורים.

אבל בנידון שלפנינו שצורת הפתח שמקצה בית הטבילה עד הנהר מחבר בית הטבילה להעיר ושאר צה"פ שבעיר עשוי' לדיורים, אפילו יהיה המקוה נדון כמקום שאין בו דיורים, מ"מ כיון דליכא בד' רוחותיה אלא מרוח א' או משתי רוחות לית לן כה'. ובפרט שלא תהיה קרפף יותר מבית סאתים פנוי בין העיר לבית הטבילה דלא מיקרי דיורים.

אבל לא נ"ל דלא גרע מפסי ביראות ולא דמי לשיירא כמ"ש לעיל. ונ"ל פשוט דמותר ע"י צורת הפתח, ואי משום שיוצאים ממנו לבקעה ע"פ השרה, הא קולא הוא כמ"ש לעיל דלזה נתכוונו תוס' בריש דבריהם.

אך מה שפקפק על שמתירים ע"י והמכשלה הזאת כרוב קו מזה מרבני דמדינה ואין א"א לעשות צורת הפתח גבוהים עשרה ושראנק' מוכסים בצידו א' קורה ו או שלשלת שיכולים י כזה, שאו אפילו בזמן ש מתחזי כשער. וכן ה במקומיה, זולת זה לא יז לחקן עכ"פ דלתות כו

החיים והשלום יחדיו יז על ראש טובינא דחכימי מעוז ומגדול צדיק ונשג כ"ץ נ"י אב"ד ור"מ דג **נועם** מכתבו הגיעני י טרוד הנחתי הדו קצת מעל המבקשים הנעימים ואמרתו אעבור ה' הטו

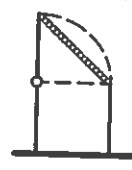
והנה נפשו היפה אוו שלא מחיתי באו ביום ש"ק בלי עירוב המושכת למערכה של למיחש לשמא יעלה שו בשעה שנקרשו המים ג שם גשר רחב על המיב אל הגשר ההוא. עוד ה שאני לעצמי חששתי ו לילך לבהכ"נ הקדושד מעלתו שלא מצא שו הפחות.

אומר בתשו' דבר זה הקיץ מפני חג שעתיד להתקרב בימי

ז. ראה להלן תשובה צ.
ח. ראה שו"ת שבט סופר או

ב. ר' קרבן נתנאל שם סי' יב אות ז.ת. וריטב"א שם בשם תוס'.
ג. ר' חו"א א"ח עירובין סי' סו מה שהעיר על החת"ס.
ד. ר' כשו"ה בית שלמה א"ח סי' קא מש"כ לכאר בנות הה"ס כאן.
ה. ר' מה שהעיר על כך ההו"א א"ח שם.
ו. ע"י הו"א שם.

אך מה שפקק על שארי פרצים שבעיר שמחירים ע"י שראנקין, יפה כתב. והמכשלה הזאת ברוב קהלות הגר וכבר נשאלתי מזה מרכני דמדינה ואין בידם לחקן. ואמנם אם א"א לעשות צורת הפתח טוב לעשות ב' פסים גבוהים עשרה ושראנקין ע"ג, כשראנקין של מוכסים בצידו א' קורה גדולה ובצידו השני חבל או שלשלת שיכולים לסוגרו בו כזה, שאז אפילו בזמן שהוא פתוח מתחזי כשער. וכן חקנתי פה במקומי, זולת זה לא ידעתי. וטוב לתקן עכ"פ דלחות כעין גאדיר



שעשוי לסגור, שאז אפילו בלי צורת הפתח יש מקום להחיר קצת, יותר אין להאריך בזה. ואודות הנהר, יעיין ס' א"ע (סוסי סג) והכרעת תוס' שכת (שם ס"ק סח) דעכ"פ בקיץ דליכא קרש וכל זמן שיש מים ולא כיזבו שפיר מהני, ולא גזרינן אטו זמן שיזבו מימיהם או שיקרשו, ולא דמי לים, יע"ש. וה' יורנו נפלאות מתורתו וירום קרנו וכסאו הגבה למעלה כנפשו ונפש א"י לנצח דש"ת.

פ"ב יום ד' כ"ו א"ר תקפ"ד לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ

L

תשובה פט

[שמא יעלה שרטון]

החיים והשלום יחדיו יהיו תמים יצמדו ישתרגו על ראש טובינא דחכימא ה"ה י"נ הרב המאה"ג מעוז ומגדול צדיק ונשגב חו"ב כש"ת מה' משה כ"ץ נ"י אב"ד ור"מ דק"ק דרעזניטץ יע"א.

נועם מכתבו הגיעני יום א' שבוע זו ולהיותי טרוד הנהתי הדבר עד יום אתמול פניתי קצת מעל המבקשים תפקידם, עיינתי בדבריו הנעימים ואמרתי אעבור פרשתא דא ואתניי ביד ה' הטובה עלי.

והנה נפשו היפה אותה לדעת טעמי ונימוקי שלא מחיתי באנשי ק"ק דרעזניץ לטלטל ביום ש"ק בלי עירוב על סמך הנהר מארך המושכת למערבה של רחוב היהודים והאיכא למיחש לשמא יעלה שרטון. ותו גם בימות חורף בשעה שנקרשו המים לא מחיתי בהם. ותו שיש שם גשר רחב על המים שרחוב היהודים פתוחה אל הגשר ההוא. עוד הקשה לשאול כי נאמר לו שאני לעצמי חששתי ושניתי מהלכי ביום ש"ק לילך לבהכ"נ הקדושה אחורי בית הרב וכתב מעלתו שלא מצא שם שום תיקון לחי לכל הפחות. אלו דבריו.

אומר בתשו' דבר זה הראשון, לחוש גם בימי הקיץ מפני חשש שיעלה שרטון מפני שעתיד להתקרב בימי החורף. זה הוא דעת הט"ז

כא"ת ס' ס"ג (סק"כ). והוא דעת יחיד בחששא זו לא הודה לו שום אדם בעולם. כי המ"א (סקל"א) כתב בצדו דמוכת מהפוסקים דלא חיישינן בשארי נהרות לשרטון כלל. וכן משמע בתוס' עירובין כ"ד ע"ב (ד"ה אין), דכתבו כמסתפק אפילו אם לא נחלק בין ים לשאר נהרות, עכ"ל. משמע דהפשוט לחלק. וכן משמע מסתימת רש"י שם. והטעם דלא שמענו כן בשארי נהרות שיעלו רפש וטיט וחלוקי אבנים עד שיעשה מזה קרקע עולם. ומשום חשש שעתיד לקרוש בימות הגשמים, נמי לא חייש מג"א שלא אסר שם אלא בשעה שיקרשו כמבואר בלשונו.

וראיתי כשב יעקב [או"ת] ס' י"ז שרוצה להוכיח זה מכמה סוגיות דמיירי במים מועטים דלא שייך לומר שאינם נקרשים ואפי"ה לא חיישינן לזה, כגון בדרף י"ב (ע"א) גבי לשון ים הנכנס לחצר. ונלע"ד דפשוט ליה להגאון ז"ל דשייך שם גליד וכפור באותן המדינות דמיירי בהו חז"ל מדאמרינן בברכות (יה, ב) גבי בניהו בן יהודע דתבר גזיזי דברדא ביומא דסיתוא וטבל. עוד מייתי ראי' מתוס' (עירובין פו, ב) ד"ה אלא גל הוא וכו' גבי בחי כסאות על המים אע"כ לא חיישינן להא. ובטעם הדבר המציאו מלכם כשב

ו. ראה להלן השיבה ז.

ח. ראה שו"ת שבב סופר או"ח ס' ו.

ואין דמפרש לית לכו חקרה, וצ"ב ס"י רפ"ז הביא דברי הגה"מ
ז"ל דפסק לחומר ולחיה שיהי חייב במזוזה, ומשמע דאי
יכל משקוף עליון בלא מזוזות חייב ומזוזות בלא משקוף נמי
יב, וזה חיתול דהא פליג לכו"ע לר"ך, וכן משקוף משמע דלכו"ע
יך וכמשי"ג וכן משמע צט"ר וכו' שם בלא דמבעיא אי לר"ך
גע ופשיט שם ממזוזה מדיון כיפה משמע דגם במזוזה לר"ך ליגע
אי דין הוא דלר"ך ליגע, אבל בלא משקוף לאו פתח הוא, וז"ל.

סימן טו

(עירובין ז"ל ב' החמית הסוגיא, דל"ק דפליגי ביהר מ"י,
לרב אמרינן פ"ה אף בפרוך במלואו ואפי' ביהר
י, ואפי' צ"י דפנות ובלבד דליכא צ"י דפנות כעין ג"ס, [ולדעת
י"ך דוקא בדופן אחת] אבל צ"י דפנות זכ"ג לא, ומשמע ביהר
אפי' בדליכא גיפופי מ"מ לא אמרינן פ"ה במפולג [ואפי' בפחות
וי אי פרוך מרובה] והריע"ל כהצ דבדליכא גיפופי אפי' במפולג
ומרינן פ"ה ואפילו ביהר מעשרה, ושמואל פליג דבמלאו לא
ומרינן פ"ה ואפי' בדופן אחת, ובדליכא גיפופי לא פליג שמואל
ודג, ודוקא ביהר מ"י אבל צ"י שמואל כר"ב ס"ל, ול"כ דפליגי
י, ביהר מ"י לכו"ע דלי"א פ"ה במלאו ואפי' בדופן אחת, [אבל
דליכא גיפופא אפי' ביהר מ"י ואפי' צ"י דפנות] ובי לרב אמרינן
י"ה אפי' במלאו ואפי' צ"י דפנות, ולשמואל לי"א פ"ה במלאו,
אבל בדליכא גיפופי אמרינן פ"ה ואפי' בשחים, ונראה דגיפופי
ענין זה הוא לתי משכו ואפי' בחצר, והר"ז והרשב"א פסקו
לי"ב לחומר, אבל דעת רב"ש שהביא צ"י ס"י שס"א כלי"ק לקולא
כר"ב, והל"ך אפי' במלאו אמרינן פ"ה ואפי' ביהר מ"י והרמ"א
אי שס"א הביא דעת הטור כר"ה דאף צ"י דפנות אמרינן פ"ה
ל ש"ס צ"י דפנות כעין ג"ס [וזה דלא כר"י שהביא ברא"ש
בסוגיא], ומשמע שלא ניחוי לעשות לוי"ה בלחם המזוזות שבעיר
שהיתה סמוכה לא"י, וכי"ה רחבה יותר מ"י אמה, ושאר כל
רוחות הטור היו סתומות במחילות וצו"ה, ותקנו ז"ל בזלע מאחד
בנחום ע"פ המצוי עד שלא נשאר משפת הזו"ר רחב המצוי י'
אמות, וביה הזו"ר רחב ד' עפחים ע"פ כל ארכו ומרוצב בפיות כדן
פ"ה וצ"ה לקבל מעוזבה, ונראה דיש לסתוך ע"ז בשש"ד,
לידון פ"ה תחת הזו"ר וכו' כנסתם מקצת המצוי ולא נשאר עוד
הפרצה י', וידון הוא מקצת כפס ד' המהרת בחצר, דלא קיי"ל
בהרשב"א שפסק כ"כ והל"ך אף ביהר מ"י ובמלאו אמרינן פ"ה
וככל לא היו רק פ"ה מרוח אחת כיון דכל העיר סתומה,
[ובח"י עירובין פ"ו צ"י ד"ה גזוזטרא כהצו בש"ס רש"י דלי"א פ"ה
אלא אם צט"ר בהקרה עפה, אבל ש"פ לא הזכירו תנאי זכ'
ועוד ביה גרוע צט"ר בהקרה פחות מ"י, ונראה דאין זה קפידא, דהא
כ"ה ק"ה] והיתה הפרצה פחות מ"י, ונראה דאין זה קפידא, דהא
לדעת רי"ע צ"ה בדליכא גיפופי שרי"א פ"ה אף במפולג, ואף לדעת
ח"י נראה דבעומד מרובה מל"ד אחד לא מקרי מפולג, שהרי אם
ביה עומ"ר מ"י לדין אף שהפרצות מכוונות זכ"ג שרי בחצר
כדאמר ח"י צ"י, וכמו שהארכנו בע"ה צ"ה אי ס"ק לי"א, [ומש"כ
ח"י ז"ל אי ד"ה מאי דמפולג לר"ך לוי"ה כדאמר פ"ק י"א, ז"ג
שלא זכר שם כלום וכונתם נראה לפלוגתת חנני וחכמים, אבל
פלוגתתם הוא דוקא במצוי אבל לא בחצר, ואולי ע"ס בדרכיהם
ועי' רי"ע צ"ה בעתק דברי ח"י] וכיון שעומ"ר מתיר את
הפרצה שוב פ"ה מתיר את צ"ה השני, וכש"כ לדעת רש"י דאמרינן
פ"ה מג' לדין, דשרי צט"ר דיון, שהרי תחת הזו"ר רכ"י, וא"כ
היו מצוי הפחות לתחת הזו"ר פחות לר"י, ולא דמי לסוכה דאמר
לרבא דכיון דלגוואי עידי לא מכני פ"ה, דסוכה לא מכני פחות
לר"י דצט"ר דפנות סמוך לסכך, אבל לענין היתר טלטול סני
בפתח פ"ה רכ"י, ועיקר חוקן חצר בקורה ד' משום פ"ה מצו"ר
גרא"ש פ"ה ס"י ז' וכו' דינא דקורה מתרה בחורבה לפי ח"י
כמש"כ מהרש"א בסוגיא, וכ"ה צט"ר דבקרה ד' אפי' למעלה
משערים מהני משום פ"ה, אל"א שהרשב"א התנה שלא יבא רחב
המצוי יתר מ"י, אבל הרשב"א לשיטתו שפסק כ"כ אבל לדין

אף ביהר מ"י, וכמ"כ ס"י שס"ג בעתוק דברי הרשב"א, אבל חינו
לדינא לדין.
ועוד ביה גרוע צט"ר, שהיה הזו"ר רחב אל"ל ביהר ונתק"ר
אח"כ כז"ל קמ"ו וז"ל פ"ה בשפת דרומו של הזו"ר ואח"כ
בשפת מערב, ואח"כ בשפת דרומו, ונראה לדעת ר"ה דאמר
פ"ה צ"י דפנות ב"ג אמרינן בזה, ואע"ג דכל שלא נחמטע מ"י
אי אפשר להחיר גם תחת הזו"ר רחב פ"ה להחיר מפולג, וכן
כל זמן שלא החרנו תחת הזו"ר רחב אין ראו"י לזו"ר הק"ר למעט
מ"י שהרי יש עוד פרצה צ"י לכו"ל, ואמרינן אחי אורח דכ"ג
ודכ"ג ומבטל ל"י, מ"מ אמרינן פ"ה צ"ה ומתקיים זא"ז ונעשה
מחילה מעליה, והנה כל הכותר הוא לחשוב מזוזות שלנו כחצר
אף לקולא, ואף שהאחרונים מחמירין מ"מ בשעבדי"ח אי אפשר
לכחמיר, והמהמיר חט"ב.

ראיתי בה"ס ביני מחיצות דברים שצ"ב
ואין אני עומד עתה בזה ורשמתי לזכרו.

16

- (א) מש"כ ס"י פ"ה לחמור בדברי ח"י עירובין י"א שכתבו
דנחו דברי ר"י, והק"י שרי דליכא שם ד' מחילות
לא נדחו דברי ר"י, דשאני פסו ציראות דליכא שם ד' מחילות
ואבו רכ"י מה"ה, וחמור למה יקשה לדברי ח"י חקש ל"י סני"א
דגמ, שהרי ר"י לא הזכיר דמיי"ר ב"ד דיומדין שכן צ"י אמות לכל
ז', ואם סבר משכו מזה אף שהל"ך בדופן אחרת אינו מועיל,
ובאמת לק"מ שהרי סוף חזקן דפרצה יתר מ"י מפסדת יותר
מפרומ"ר שהרי פרו"מ אינו מפסיד מחילת הדיומדין ויתר מ"י
מפסדת.
- (ב) מה שהכיר דעת רי"ב"א לדעת הרמב"ם אינו מוכרח וכמש"כ
ס"י ו'.
- (ג) מה שהכיר דעת הרמב"ם דלר"ך עומ"ר מ"י רוחות ואז
אין פרצה יתר מ"י אוברת, חמור דצ"י דפנות עומ"ר
מודה כר"מ דאין פרצה יתר מ"י אוברת ואף בלחון דפנות
שפרומ"ר, וכמש"כ ס"י ו'.
- (ד) ומה דמשמע מדבריו ז"ל לדעת ח"י והר"ש"ל לא מהני לוי"ה
מ"י רוחות בבקעה ואף בעומ"ר, למש"כ ס"י ו' לא
נחלק בזה אדם מעולם דכל שצומ"ר לא אכפת לן בלוי"ה ד' רוחות.
- (ה) ומקום מוקף ה"זו"ר ליריב וחז"ו בקעה והוא פרו"מ מכל
ז' ומתוקן בלוי"ה, משמע מדבריו ז"ל דלוי"ה שנגדיר
את הבקעה חשיב בלוי"ה של בקעה, ולוי"ה שנגד חלק הדיו"ר חשיב
בלוי"ה של דיו"ר, וא"כ מותר אף מקום הבקעה, משום דלא
היו לוי"ה ד' רוחות, ולמש"כ דבעומ"ר צ"י דפנות סני גם בבקעה
אפשר לומר כן דאז"ל שנגד הדיו"ר חשיב כמחילה מעליה, ו
אפשר דאין חילוק בלוי"ה ז' הוא בלוי"ה אלא כיון שכל המחילות
מועילות לכל המוקף בתוכן ואיכא מקום דיריב בתוכן חשיב
מקום דיריב, וכן מסתבר להקל דרצ"ק, אמנם דברי הח"ס ז"ל הם
בעומ"ר מד' רוחות אלא שיש בהם לוי"ה, ובזה למש"כ לעיל אף
בכל בקעה שרי, ואף צ"י דפנות עומ"ר סני, וכמש"כ ס"י ו'.
- (ו) מש"כ הח"ס ז"ל חו"ך כדברים דלוי"ה יתר מ"י להרמב"ם
דלא מהני צפרמ"ר, וכול להוסיף בקנים תחת הכהל
שלא יבא צ"י קנה לקנה יתר מ"י, חמור מאד, דכל שהפרצה יתר
מ"י אף שיחלק את הפתח לשנים אינו כלום, דאז"ל הקנה שהעמיד
באמצע הפתח לא חשיב מחילה דלתי אורח דכ"ג ודכ"ג ומבטל
ל"י וכדאמר י' צ"י בפרצה יתר מ"י בלא לוי"ה לדין וכ"כ לרב
בלוי"ה, כיון דסוף סוף לר"ך לזון על יתר מ"י במקום אחד שהוא
פתח, וכן מצו"ר בתי צ"י, להד חירולא דעי עמודים של מסך
פתח שער החצר חשיב לוי"ה אלא דלרב לא מהני לוי"ה יתר מ"י
אף שצ"י עמודים לא כ"ה ל.
- (ז) מש"כ דפסו ציראות חשיב דיו"רין ע"י מש"כ ס"י ו' בדברי
הק"י.
- (ח) מש"כ דבשרא"ק של מוכסין יש להחיר וע"י לקמן ס"י ז'
שפ"ס ע"ז ז"ל אע"פ שאין לו משקוף וגם לא
שי"ך חוקקן לבשלים מ"מ פשיט ל"י להחיר עכ"ל נראה דעתו ז"ל

חזון א"ר
אורח חיים - תרצ

פרק ג

צורת הפתח

כללי צורת הפתח

איתא בגמ' עירובין (יא:): 'תנא, צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן'. לעיל (בפרק העוסק בגדרי רה"י) הובא ספקו של הפמ"ג (סי' שסג משב"ז סק"א) אם צורת הפתח מהני מדאורייתא או מדרבנן, והבאנו שדעת הרבה ראשונים דמהני מדאורייתא. ועתה נבוא לעיין בפרטי ודיני עשיית צורת הפתח.

א. צורת הפתח המקיף ד' רוחות

74 איתא בגמ' עירובין (יא.) 'דאמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק, מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בארבע פינות השדה ומתח זמורה עליהם, ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים. ואמר ר"ל, כדרך שהתירו לו לענין כלאים כך התירו לו לענין שבת. ובפשטות מבואר בגמ' זו שאפשר להקיף מקום ע"י צורת הפתח מד' רוחות. אולם יש ראשונים שביארו סוגיא זו באופן אחר, בתוס' (עירובין יא. ד"ה אילימא) כתבו 'וריצב"א מפרש דהכא לא איירי בד' דפנות, וה"פ כך התירו לענין שבת במפולש דהיינו ב' מחיצות, דב' מחיצות לענין שבת הוי כד' מחיצות לענין כלאים, דבכלאים אין חילוק בין ב' לד' וכו'". וכלומר שלדעת הריצב"א מה שמדמה הגמ' כלאים לשבת הוא שכשם שבכלאים מועיל צורת הפתח מד' רוחות כדי להפסיק בין הגפנים שבפנים לזרעים שבחוץ [ומשום שבכלאים כל רוח נידונת כעצמה להפסיק בין הגפנים לזרעים], כמו כן מועיל צורת הפתח לשבת בב' רוחות, דהיינו שאם יש ב' מחיצות שלמות יכול לעשות צוה"פ בב' רוחות האחרות. ומוכח שלדעת הריצב"א לא מהני צורת הפתח מכל ד' רוחות. וטעם הדבר נראה שצורת הפתח חשיב מחיצה מדין פתח [ופתח יש לו חשיבות כסתימה].

ואין אדם עושה ב' מחיצות של האחרות.

וראה בפירו
'ואמרינן מעשה
השדה כענין דאו
כדי שתהיה כמו
זולתי מקום הפו
הרוחות לבד מ
ולפי שיטת הר"

פסק הרמב'
על העומד אינה
שלא יהיה באוו
אמות הרי היא
בה יותר מעשר
העומד. מבואר
מרוכה בה על ד
לתקן את הפירצ
שהביא המגיד מ
מתירין מבוי מפ
הרי שצורת הפו
הרוח השלישית

ונחלקו המנ
מעשר או בפחו
(שם) כתב 'ובפ
שאפילו פרוץ מ
(סי' קכג) נחלק
וכתב שאם היה

ואין אדם עושה היקף מקום שכולו ע"י פתחים, ומשום כך צריך לפחות ב' מחיצות שלימות בב' רוחות, ואז מהני צורת הפתח בב' הרוחות האחרות.

וראה בפירוש הר"ח (עירובין שם) שביאר הסוגיא באופן אחר. וז"ל 'ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין בד' פינות השדה כענין דאמרינן, ובין אלו קונדיסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה כמו מחיצה, ומתח זמורה עליהן בשביל שלא יושמטו ויפלו זולתי מקום הפתח' עכ"ל. הרי דהר"ח ביאר שהסוגיא מיירי שעשה בכל הרוחות לבד מקום הפתח קנים סמוכים זה לזה דהוה מחיצה מדין לבור. ולפי שיטת הר"ח אין מקור מסוגיין שמועיל צורת הפתח בארבע רוחות.

L

ב. שיטת הר"מ בצורת הפתח

7 ← פסק הרמב"ם (שבת פט"ז הט"ז) 'כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה. אבל אם היה פרוץ כעומד הרי זו מותרת, ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על עשר אמות, אבל עשר אמות הרי היא כפתח. ואם היה לפרצה זו צורת הפתח, אף על פי שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה. והוא שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד'. מבואר בדברי הרמב"ם שצורת הפתח מועילה במחיצה שהעומד מרובה בה על הפרוץ, ויש בה פירצה יותר מעשר, ואז מהני צורת הפתח לתקן את הפירצה. וכן מהני צורת הפתח כשיש ב' מחיצות שלמות, כמו שהביא המגיד משנה (שם) מדברי הרמב"ם (שבת פ"ז ה"ג) שכתב 'והיאך מתירין מבוי מפולש, עושה לו צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן וכו'. הרי שצורת הפתח מועילה כשיש ב' מחיצות שלימות ורוצה לתקן את הרוח השלישית בצורת הפתח.

ונחלקו המפרשים אם לדעת הרמב"ם מהני צורת הפתח בפרצה יותר מעשר או בפחות מעשר במקום שהפרוץ מרובה על העומד. המגיד משנה (שם) כתב 'ובפרצה עשר ויש לה צורת הפתח, אפשר שהוא ז"ל יודה שאפילו פרוץ מרובה על העומד כשר הוא'. אמנם, בשו"ת משכנות יעקב (סי' קכג) נחלק על דברי המגיד משנה וכתב 'והבן בלשונו ז"ל שדקדק וכתב שאם היה לה צורת הפתח אינה מפסדת המחיצה, משמע להדיא דלא

ה
ל
ו
ז

ה
ה
ז
.
.
.
פ
ת
.
ס
ס
ז
ס
ח
ה
.

איירי רק לענין שלא תפסיד המחיצה ביותר מי' ואף שעומד מרובה, וע"ז מועיל צורת הפתח לשוויה פתחא אף ביותר מי' ולא תפסיד המחיצה, אבל לא שהצורת הפתח עצמו תרין משום מחיצה כלל. ומוכח להדיא דאפילו בפחות מי' כל שפרוץ מרובה אין צורת הפתח מועיל בו, כיון שאין עולה משום מחיצה כמבואר מלשונו ז"ל שאין פעולתו רק שלא תפסיד המחיצה, משמע דיש מחיצה בלא הוא. ולכן סיים וכתב סתם ובלבד שלא יהא פרוץ מרובה כו', והיינו אפילו בפחות מי' וזה מבואר בדקדוק לשונו ז"ל. והרב המגיד כתב שאפשר שבפרצה י' גם לדעתו מועיל בפרוץ מרובה וכמו שכתב גבי סוכה וכו'. ולפמ"ש הוא מוכרח בדעתו ז"ל דאפילו בפחות מי' וכו' עכ"ל. נמצא שהמגיד משנה נקט שאפשר לומר בדעת הרמב"ם שצורת הפתח משמשת לבי' דברים. א. בתור צירוף חלקי המחיצה, דהיינו שאם יש עומד מרובה ופירצה יתר מעשר, מועיל הצורת הפתח לחבר חלקי המחיצה. ב. בתור מחיצה בפני עצמה אם היא בשעור עשר או פחות. וכה"ג מהני אפילו אם הפרוץ מרובה. והמשכנות יעקב נקט שלדעת הרמב"ם צוה"פ רק מהני בתורת צירוף ב' חלקי המחיצות כשהעומד מרובה על הפרוץ ויש פירצה יתר מעשר. וכן מועיל במבוי מפולש משום האי טעמא, שעל ידי הצורת הפתח נעשות ב' המחיצות מצורפות זו לזו.

ומצינו עוד מחלוקת בדעת הר"מ בנוגע למקום שהוא פרוץ מרובה על העומד והפירצה היא יתירה מעשר. כתב החתם סופר (שו"ת או"ח תשובה פח) 'ועל צד היותר טוב יחמיר ויעשה צורת פתח שבעירו באופן שלא יהיה רחב יותר מעשר, ואי לא סגי בקנה א' יעמיד ב' וג' קנים בין כל א' פחות מעשר. וכלומר שכיון שלדעת הרמב"ם אין עושים צוה"פ יותר מעשר, אם הפירצה יתירה על עשר והפרוץ מרובה על העומד, יכולים לעשות כמה צוה"פ פחותות מעשר זו לצד זו עד שימלא כל הפירצה.

אולם החזו"א (סי' עט אות ו) נחלק עליו וכתב 'מש"כ החת"ס ז"ל תוך הדברים דצורת הפתח יתר מי' להרמב"ם דלא מהני בפרוץ מרובה, יכול להוסיף בקנים תחת החבל שלא יהא בין קנה לקנה יתר מי', תמוה מאד, דכל שהפרצה יתר מי' אף שיחלק את הפתח לשנים אינו כלום, דאותו הקנה שהעמיד באמצע הפתח לא חשיב מחיצה, דאתי אורא דה"ג ודה"ג ומבטל ליה וכדאמר (י'): בפרצה יתר מי' בלא צורת הפתח לדידן, וה"ג לרב בצורת הפתח, כיון דסוף סוף צריך לדון על יתר מי' במקום אחד

שהוא פתח
מהני שיעש

ונראה
כדברי המג
אפילו בפר
לעשות כמ
המשכנות
והפירצה ה
לעשות כמו

ובחרו
צורת הפתח
על הפרוץ
בה מ"מ א
דהוא הדין
רשות היחי
בין בשבת
דין של מח
נקט כהמשו
מחיצה בעו
פחות במק

ולדינא
לפרצה יתי
ועשה צורר
לפרצה ית
מבוא השל
שכתב 'במ
הפוסקים ה

לא. ובשולי
'ישאר שרצ

FRANZISCHER GÖTTESDIENST BIBLIOTHEK

שהוא פתח, וכן מבואר בתוס' (ב:) וכו' עכ"ל. דהיינו שלדעת החזו"א לא מהני שיעשה בפירצה זו כמה צורות הפתח שכל אחד פחות מעשר.

ונראה שכל הפלוגתא הנ"ל בין התת"ס והחזו"א היא רק אם ננקוט כדברי המגיד משנה שכתב שצורת הפתח שהיא עשר או פחות מועילה אפילו בפרוץ מרובה על העומד, ובזה נחלקו התת"ס והחזו"א אם יכול לעשות כמה צורות הפתח שהם עשר אמות או פחות, אבל לשיטת המשכנות יעקב שצורת הפתח מהני רק כשהעומד מרובה על הפרוץ והפירצה היא יותר מעשר או כשיש ב' מחיצות שלמות בודאי לא מהני לעשות כמה צורות הפתח.

ובחדושי הגר"ח על הרמב"ם (שבת פט"ז הט"ז) כתב 'ושני בזה דין צורת הפתח מדין לבד ודין עומד מרובה על הפרוץ, דלבוד ועומד מרובה על הפרוץ הן עצמן מחיצה ממש, משא"כ צורת הפתח אע"ג דדין מחיצה בה מ"מ אינה מצטרפת להשלים שיעור המחיצות. וע"כ ס"ל להרמב"ם דהוא הדין גם ברשות היחיד דשבת בעינן דוקא עצם המחיצות לאשוויי רשות היחיד, וממילא דאין צורת הפתח מועיל לזה. ולהכי הוא שהתנה בין בשבת ובין בסוכה דבעינן דוקא עומד מרובה על הפרוץ שזהו עצם דין של מחיצה המועיל בין בשבת ובין בסוכה וכו' עכ"ל. ונראה שגם הוא נקט כהמשכנות יעקב שצוה"פ מהני רק לצרף ולהשלים מחיצות, אבל אינה מחיצה בעצם, וא"כ לשיטתו לא יועיל צורת הפתח אפילו בשעור עשר או פחות במקום שהפרוץ מרובה על העומד.

→ ולדינא איתא בשו"ע (סי' שסב ס"י), 'אם עשה צורת פתח אפילו לפרצה יתירה מעשר מותר. ואפילו לא נעץ אלא ד' קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת הפתח על גביהן מותר וכו'. ולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר, אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ וכו'. ועיין בספר מבוא השלחן להרה"ג ר' משה פרזיס שליט"א (פרק ט סע' ח' עמ' קטו), שכתב 'במקום שמרן ז"ל סתם ואח"כ כתב ולהרמב"ם או שם אחד מן הפוסקים האחרים, דינו כסתם וי"א שהלכה כסתם' לא. ולפי"ז נמצא שדעת

לא. ובשולי הדף בהערות שם (מספר 18) כתב 'הנה מרן בסי' שטז (ס"ח) כתב 'זשאר שרצים וכו' הצדן לצורך חייב, שלא לצורך או סתם פטור אבל אסור.

FRANZISKA GOTTESMAN LIBRARY

כאן לב
שהצוה'
משנה ג

השו"ע לפסוק מעיקר הדין שצורת הפתח מהני מכל ד' רוחות. וכן כתב גם בשו"ע הרב (סי' שסב סי"ט) 'יטוב לחוש לדבריהם, אע"פ שהעיקר כסברא ראשונה'. וכן נקט להלכה המ"ב (סי' שסב ס"ק נט) שכתב 'ונכון לחוש לדברי הרמב"ם, שגם דעת הסמ"ג והסמ"ק הוא כן' לב. ובשער הציון (ס"ק מד) הוסיף שגם דעת הר"ח היא כן וכמו שהבאנו לעיל.

נחי
כמו כז
לעשות
לעשות
כד' רוד
גמלי וז
להגביה
בחצר ז
דוקא
תירוך
הראשון

אולם יש להעיר דמה שכתב המ"ב שהרמב"ם והסמ"ג והסמ"ק הולכים בשיטה אחת זה הוא רק לפי שיטת המגיד משנה הנ"ל בביאור דברי הר"מ, שכן כתב הסמ"ג (הל' עירובין) 'צורת הפתח שאינו רחב יותר מ' מתיר אפילו מד' רוחות, כדאיתא בפ"ק דעירובין (דף יא) גבי נעץ ארבע קונדיסין מארבע פינות השדה ומתח זמורה עליהם וכו', ואומר שם אילימא בי' בהא נימא רבי יוחנן בשבת לא' עכ"ל. וכן איתא בסמ"ק (ס' רפכ) 'צורת הפתח שאינו יותר מעשר מתיר אפילו בארבע רוחות'. וכלומר שלדעת הסמ"ג והסמ"ק צורת הפתח שרחבה עשר או פחות מהני בכל הד' רוחות ולכאורה כוונתם גם במקום שהפרוץ מרובה על עומד או כולו פרוץ [שהרי הסמ"ג הביא ראיה מד' קונדיסין]. והיינו כשיטת המגיד משנה בדעת הרמב"ם, אולם לפי המשכנות יעקב והגר"ח מבריסק שהבאנו לעיל בדעת הרמב"ם שצורת הפתח מועיל רק אם העומד מרובה על הפרוץ ואפילו הפירצה יותר מעשר, או כשיש ב' מחיצות שלימות ורוצה לתקן רוח השלישי, נמצא ששיטת הרמב"ם אינה כשיטת הסמ"ג והסמ"ק. ולשיטת הרמב"ם אפשר לפרש הסוגיא בעירובין (יא.) בנעץ ד' קונדיסין בשלש אופנים. א. כשיטת ריצב"א שלגבי שבת מיירי בשיש ב' מחיצות. ב. כשיטת הר"ח דמיירי שיש

ובי
שמודה
לעשות
לית ליו
מהני ב

ולהר"מ חייב' עכ"ל. וגם בסי' שלד (סע' כז) פסק 'גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה שיכול לכבותה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ. והרמב"ם אוסר בשל עץ עכ"ל. וכתב הברכי יוסף סי' שטז (אות ב) שדעת מרן ז"ל כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור. וכ"כ הכף החיים סי' רעח (סק"א) ובסי' שטז (סק"ע) ובסי' שלד (ס"ק קלב) בדעת מרן ז"ל מפני שכן סתם, וקי"ל סתם וי"א הלכה כסתם יעו"ש. עכ"ל.

וב
ואפילו
גביהן
מהני ג
כשמקי

לב. יש להוסיף שבמ"ב סוף סימן שמו ובבה"ל שם כתב שאין הלכה כהרמב"ם, ועכ"פ בפחות מעשר אמות אף כשהפרוץ מרובה, עיי"ש.

לג. כבי
רק ביו

כאן לבוד ועושה צורת הפתח רק בפתחו. ג. כשיטת הסמ"ג והסמ"ק שהצוה"פ היא בשיעור עשר אמות או פחות. ואופן זה הוא רק לדעת המגיד משנה בשיטת הרמב"ם. L

ג. בענין צורת הפתח בבקעה

נחלקו הראשונים אם צורת הפתח מועיל להקיף מקום שאין בו דיוורין כמו בקעה. בתוס' בעירובין (יא. ד"ה אילימא) הקשו למה תקנו חז"ל לעשות לצורך עולי רגלים פסי ביראות כדי להקיף הבארות, וכן למה אמרו לעשות ג' חבלים כדי להקיף שיירא, הא היו יכולים לתקן ע"י צורת הפתח בד' רוחות. ותירצו בב' אופנים. לפי שלא היה מתקיים כל כך משום דאתו גמלי ושדו ליה וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשתות. ועוד דבשיירא אין להתיר כמו בחצר שמוקף לדירה. עכ"ל. נמצא לפי תירוצם השני שצורת הפתח מהני דווקא במקום שיש בו דיוורין, וכן הרא"ש (פ"ק דעירובין סי' יג) הביא תירוץ זה. אמנם הריטב"א והרשב"א בסוגיין הביאו רק את התירוץ הראשון, ומשמע שאינם סוברים חידוש זה.

ובירושלמי (פ"ק דעירובין הל' ח' וכלאים פ"ד ה"ב והובא בב"י) איתא שמודה ר"ל שצוה"פ אינה מתרת ביותר מעשר, שאם היה מועיל למה צריך לעשות ג' חבלים בשיירא ולא סגי בצוה"פ אחת, הרי מפורש שירושלמי לית ליה חידוש התוס' בתי' שני, שהרי לחידוש זה אין ראייה שצוה"פ לא מהני ביותר מעשר לי'.

ובשו"ע (ס' שסב סע' י') פסק כדברי התוס' והרא"ש הנ"ל. וז"ל 'ואפילו לא נעץ אלא ארבע קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן מותר. והני מילי בחצר ומבוי שיש בהם דיוורין, אבל בבקעה לא מהני בשכל הרוחות ע"י צורת הפתח'. אולם מבואר בדבריו שזהו רק כשמקיף את הבקעה בצורת הפתח מכל הד' רוחות. וכן הוא בטור. ובב"י

לג. בביאור הלכה (ד"ה אבל בבקעה) למד שגם הירושלמי סובר חידוש זה, אבל רק ביותר מעשר. ונטה לומר שגם הרא"ש יסבור כן, ע"ש.